

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE
ACADEMIA ROMÂNĂ-FILIALA CLUJ
INSTITUTUL DE ISTORIE „GEORGE BARIȚIU”

*Dimensiuni politice și economice ale continentului
african.*

*Relațiile româno-africane în timpul regimului totalitar și
redimensionarea lor postcomunistă*

Conducători Doctorat

Prof.Univ.Dr. Adrian Ivan

C.S.I Dr. Lucian Nastă Kovacs

Doctorand

Șipețean Cristian-Constantin

2012

Cuprins

Lista Abrevierilor.....	Error! Bookmark not defined.
Introducere	Error! Bookmark not defined.
Capitolul 1: Cadrul conceptual și metodologic	Error! Bookmark not defined.
1.1. Metodologie	Error! Bookmark not defined.
1.2. Întrebări de cercetare și structura lucrării	Error! Bookmark not defined.
1.3. Direcții viitoare de cercetare	Error! Bookmark not defined.
1.4. Structurarea geografică a statelor continentului african ..	Error! Bookmark not defined.
Capitolul al 2-lea: Dimensiuni politice și economice ale statelor africane înainte și după obținerea independenței.....	Error! Bookmark not defined.
2.1. Caracteristici ale comerțului și politica economică a.....	Error! Bookmark not defined.
puterilor coloniale din statele africane	Error! Bookmark not defined.
2.2. Valul de mișcări de obținere a independenței și cum au influențat acestea evoluția economică ulterioară a continentului african	Error! Bookmark not defined.
2.3. Perioada de tranziție și stabilirea relațiilor cu restul statelor lumii	Error! Bookmark not defined.
Capitolul al 3-lea: Statele africane în perioada Războiului Rece. Relațiile româno-africane în perioada comunistă.....	Error! Bookmark not defined.
3.1. Relația statelor africane cu blocul sovietic	Error! Bookmark not defined.
3.2. Relațiile României cu țările africane în perioada totalitară	Error! Bookmark not defined.
3.3. Cooperarea politică și economică dintre Republica Socialistă România și țările continentului african	Error! Bookmark not defined.
3.4. Costul implicării României în Africa.....	Error! Bookmark not defined.
3.5. Sinteza vizitelor majore dintre liderii comuniști români și reprezentanții țărilor africane.....	Error! Bookmark not defined.
Capitolul al 4-lea. Aspecte definitorii ale statelor africane în epoca contemporană	Error! Bookmark not defined.
4.1. Continentul african după 1990. Cele mai importante zone de conflict	Error! Bookmark not defined.
4.2. Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului și Eșecul Statelor Africane	Error! Bookmark not defined.
4.3. Economia statelor africane.....	Error! Bookmark not defined.
4.4. Africa și România după 1990.....	Error! Bookmark not defined.

4.5. Relația continentului african cu Uniunea Europeană.....	Error! Bookmark not defined.
4.6. Emergența relațiilor cu China	Error! Bookmark not defined.
Concluzii.....	Error! Bookmark not defined.
Bibliografie	Error! Bookmark not defined.
ANEXE.....	Error! Bookmark not defined.

În cele mai multe cazuri, evoluția statelor africane din perioada colonială și până la intrarea lor în planurile de acțiune ale celor două blocuri din timpul Războiului Rece a fost tratată ca un subiect controversat. Lipsesc o serie de date iar punerea celor care există într-o manieră analitică și integrată cere efort îndelungat, timp considerabil și resurse generoase. De aceea poate cele mai multe lucrări s-au axat pe o analiză secvențială a lor. Tema centrală a acestei lucrări se referă la relațiile româno-africane din perioada 1960-1990, în paralel cu o analiză contextuală a cadrului macro în care aceste relații se desfășoară, în special în perioada comunistă.

Formala finală pe care a luat-o documentul dezvoltă două paliere, una evolutivă a Africii și una cazuistică referitoare la relațiile României cu aceste state. A fost dificil de analizat politica statelor africane din timpul Războiului Rece fără a analiza perioada colonială (drept urmare moștenirea occidentală care s-a imprimat în aceste teritorii), momentul obținerii independenței (în multe cazuri rădăcina conflictelor din Africa de atunci și până azi) sau trăsăturile lor politice și economice (în special resursele naturale) care au influențat sferile de influență în care au fost integrate în timpul Războiului Rece și interesul celor două blocuri asupra lor.

Primul capitol analizează situația statelor africane din perioada colonială, progresele aduse de aceasta, precum și masivele modificări structurale și culturale pe care le-a generat pe aceste teritorii. Sunt subliniate serviciile civilizatoare (dezvoltarea infrastructurii, a căilor ferate, a porturilor, a planificării urbane), dar și cum au fost plătite acestea prin exporturi de materii prime care s-au îndreptat spre metropolele europene. Este evidențiată ulterior și emergența mișcărilor de eliberare națională care cresc costurile de administrație și faptul că după aproximativ 80 de ani de dominație, majoritatea acestor colonii aveau să fie libere. Factorii care au produs un impact major în aceste teritorii au fost analizați din prisma modificărilor pe care le-au adus în aceste state și, dincolo de particularitățile specifice fiecărui stat, unii factori s-au manifestat în mod general cum ar fi colonizarea acestor teritorii cu populații de origine europeană, desproprietărea locuitorilor africani, valurile migrației pe care le-au generat în funcție de stabilirea centrelor comerciale și urbane.

În continuarea acestei analize au fost prezentate mișcărilor de eliberare națională și obținerea independenței statelor africane, dar nu prin prisma multitudinii de evenimente a mișcărilor de rezistență de pe continentul african de la sfârșitul perioadei coloniale, ci printr-o scurtă analiză asupra modelelor de organizare politică și asupra ideologiei care a făcut posibil modul în care populațiile africane au descoperit forme de acțiune colectivă pentru răscumpărarea teritoriilor lor. La fel de necesară a fost analizarea unor aspecte care au facilitat

înțelegerea dimensiunilor politicii externe a statelor africane după obținerea independenței și maniera în care și-au construit relațiile cu celelalte state din lume prin modelul indicelui Hirschman-Herfindahl.

Capitolul al II-lea introduce perioada Războiului Rece, emergența celor două blocuri și cum statele africane au continuat să rămână elemente de rivalitate și competiție. Chiar și în cazul statelor africane, competiția a fost mai intensă ca niciodată și aspirațiile acestor actori erau mai ușor de înțeles, pentru că lupta dintre aceste două blocuri nu a presupus doar relații de putere cât mai ales o ciocnire între două perspective asupra lumii: viziunea comunistă versus viziunea capitalistă. Africa a devenit astfel scenă de conflict politic și ideologic cu modele de acțiune mai complexe: competiție de idei, infiltrare politică efectivă și chiar ajutor prin subvenționare, acestea devenind expresia exterioară a acestui tip de conflict. Deși Uniunea Sovietică a recunoscut importanța strategică a continentului african, a durat ceva timp până să se decidă să acționeze.

Acest capitol secund este continuat prin focalizarea atenției asupra României și asupra descoperirii ei ca stat totalitar, integrat în ideologia blocului comunist, dar cu o rețea de relații comerciale și politice extrem de dezvoltată. Adesea nu foarte bine conturate, dar în cele mai multe cazuri bazate pe interese economice și mai puțin politice, aceste relații cu România au fost preferate tocmai prin faptul că nu a existat o preocupare neîndreptățită asupra aspectelor interne din aceste state, adesea criteriul economic a fost singura rațiune. România a inițiat în statele africane o serie de proiecte miniere, agricole, de construcții civile sau proiecte industriale. Semnul distinctiv al comerțului dintre țările africane și România (precum și din restul economiilor centralizate din Estul Europei) sunt societățile mixte sau comisiile economice mixte. În multe cazuri această cooperare economică era tergiversată până când era confirmat un interes clar asupra resurselor statului african în cauză. Din punct de vedere politic, regimul comunist a pledat mereu pentru neintervenția în treburile interne ale acestor state și din acest motiv România a fost preferată ca partener comercial și politic.

Ultimul capitol se bazează o analiză a continentului african și a relațiilor cu România după 1990. S-a constatat că România a renunțat la piețele de desfacere africane și că relațiile cu acest continent au scăzut cu mult în intensitate, odată cu liberalizarea economiei românești. Astăzi continentul african dezvoltă o serie de relații comerciale și politice cu Statele Unite, cu China și cu Uniunea Europeană, fiind afectate în mod evident de procesul de globalizare și de apariția actorilor nonstatali. Africa rămâne însă în urmă, neputându-se adapta rapid acestor schimbări. Singurele puteri regionale sunt Africa de Sud și Nigeria, aceasta din urmă cu mari

probleme etnice interne care le slăbesc relațiile externe. România nu mai privește cu același interes spre acest continent, având doar câteva ambasade în țările africane.

Având în vedere faptul că obiectivele și întrebările acestei cercetări se întorc cu câteva decenii în timp, începând cu perioada anilor 1970, necesitatea abordării unor surse istorice a apărut ca un fapt evident. Sursele utilizate în formularea integrată a acestei cercetări sunt în primul rând surse primare arhivistice, multe din acestea accesate pentru prima dată. Au fost utilizate astfel peste 200 de dosare din Arhivele Naționale ale României, Fondul Comitetul Central al Partidului Comunist Român, Secția Cancelarie, Secția Administrativ-Politică, Secția Economică, Secția Relații Externe (sub-colecțiile vizite externe și vizite interne) și arhivele disponibile on-line în cadrul Central European University prin laboratorul de arhivare Open Society Archives. Pentru acesta din urmă s-au analizat documente digitalizate din fondul „Comunism, Război Rece și ce s-a întâmplat după” (*Communism, the Cold War, and their Afterlife*), fond care cuprinde o colecție extinsă a documentelor Institutului de Cercetare Radio Europa Liberă/ Radio Libertatea.

Pentru secțiunile referitoare la date comparative, grafice, hărți de repartitie, diagrame cumulative bazate pe date economice și numai, au fost utilizate surse statistice a căror proveniență a fost menționată în text. Pentru o ilustrare grafică a acestei lucrări, una din anexele aferente reprezintă o sinteză bazată pe surse fotografice din albumele foto ale Fondului Comitetului Central al Partidului Comunist Român.